

KATILIMCI KENT KONSEYİ MODELİ

Serkan BEKTAŞ *

ÖZ

Uluslararası anlaşmaların öngördüğü, katılımcı ve demokratik bir yerel yönetim oluşturmak amacıyla kurulan kent konseylerinin günümüz yerel yönetimlerdeki işlevselliği ve konseylerin uygulamada karşılaştıkları sorunlara getirilen çözüm önerileri makalenin ana konusunu oluşturmaktadır. Makalede ayrıca, kent konseylerini kentteki kurum temsilcilerinden oluşan ve belediye yönetimine bağlı bir çalışma organı olarak değerlendiren genel görüşün aksine, bu konseylerin kentli bireylerden oluşan ve kent yönetimiyle ilgili görüşlerin bir arada toplandığı yerel meclisler olduğu savunulmuştur. Katılımcı kent konseyi olarak adlandırılan, yeni bir kent konseyi modeli ortaya konulmuştur. Bu model tasarlanırken, Fikri Sönmez'in Fatsa modelinden yola çıkılmıştır. Sözü edilen model, alt birimleriyle birlikte açıklanmış ve günümüz kent konseyleri uygulamalarında ortaya çıkan sorunların yeni modelin uygulanmasıyla son bulabileceği öngörülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kent konseyleri, Fikri Sönmez, Katılımcı Yerel Yönetimler

THE MODEL OF THE PARTICIPANT CITY COUNCIL

ABSTRACT

The proposal of the solution of urban councils established by international agreements to create a participatory and democratic local government and the problems faced by the councils in the present day local governments constitutes the main topic of the article. It is also argued that these councils are local assemblies of urban people and gathered to get their opinions on the city administration, contrary to the general view that city councils are city council representatives and are considered to be a working organ of municipal government. A new city council model, called the participant city council was introduced. While designing this model, Fikri Sönmez's Fatsa model was started. The mentioned model is explained with its sub-units and it is foreseen that the problems arising in today's city council implementations can be ended with the implementation of the new model.

Keywords: City councils, , Fikri Sönmez, Participatory Local Government

* İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Yüksek Lisans Programı, serkanoflaz_61@hotmail.com

1.GİRİŞ

Demokratik anayasaların tamamlayıcı unsurlarından biri de anayasalar kapsamında çıkarılan kanunlardır. Halka en yakın birim olan yerel yönetimlerin ve yerel yönetimlerin en önemli ayağı olan belediyelerin görev, yetki ve işleyişi belediye kanunu ve büyükşehir belediyeleri kanunu kapsamında oluşturulmuştur. Bu kanunların çağın gereksinimlerine uygun olarak düzenlenmesi, kent konseylerinin kuruluş amacına uygun olarak faaliyet göstermesini sağlayacaktır. 20.yy. batı demokrasilerinde önemi artan, ülkemizde ise yakın zamanda ulusal siyasete yüksek oranda etki eden yerel yönetimler, çağdaş, katılımcı ve demokratik bir yapıya sahip olmalıdır. Bunun için, Avrupa Yerel Özerklik Şartı kapsamında oluşturulan kent konseylerinin mevcut yapısının, merkezi yönetim tarafından yasal tanımlaması oldukça yetersiz bir yönetmelikle yapılmaktadır. Yerel siyasi aktörler tarafında ise, siyasi güçlerini zayıflatacak ve bütçelerinden pay ayırmak zorunda oldukları, merkezi yönetimin dayatması olarak görülmektedir. Türkiye’de mevcut belediyelerin sadece %10’unda kent konseylerinin varlığı bunun en somut göstergesidir. Kent konseylerinin nasıl işlerlik kazanacağı ve idari yapılanmadaki yerlerinin ne olacağının doğru bir hukuki tanımlaması yapılması durumunda kentin tüm unsurlarının dahil edildiği bir yerel yönetim organı olması sağlanabilmektedir. 5393 sayılı kanunda kent konseylerinin varlığında söz edilse de, mevcut kent konseyi yönetmeliği kent konseylerinin kuruluş amaçlarıyla bağdaşmamaktadır. Konseyde yer alacak kurum temsilcilerinin kimler olacağı tam olarak belirtilmemekle birlikte, kent konseyi kurmayan belediyelere herhangi bir yaptırım da uygulanmamaktadır. Bu durum demokratik ve katılımcı bir halk meclisinin oluşmamasına yol açmaktadır.

Sözü edilen katılımcı ve demokratik meclisler için ülkemizde ilk adımlar 1970’lerin sonlarında atılmıştır. Halk meclislerinin ve katılımcı yerel yönetim anlayışının ilk uygulaması 1979 yılında Fatsa’da atılmıştır. Bu nedenle günümüzde, katılımcı bir yerel yönetim anlayışının nasıl ve ne şekilde oluşturulacağı tanımlanırken, demokratik yerel yönetimleri pratiğe döken ve gerek ülkemizde gerekse batı demokrasilerindeki örneklerinin çok daha ötesinde bir deneyim yaşatan Fatsa belediye başkanı Fikri Sönmez’in modelinden ayrıca söz edilmelidir. Bununla birlikte günümüz yerel yönetimlerinde ve kent konseylerinde, kapsamlı bir reform yapılırken Fatsa modeli esas alınarak, günümüz şartlarına uygun bir model hayata geçirilebilir.

Yerel özerklik şartını yerine getirmek ve belediye idarelerinin bu şart kapsamında teşkilatlanmasını sağlamak amacıyla yürürlüğe konan 5393 sayılı kanunda yer alan yerindenlik kavramı, demokratik yerel yönetimlere katkı sağlamaktadır. Kökeni Katolik Sosyal Doktrinine dayanan ve tanımlaması konusunda oldukça farklı fikirlerin olduğu yerindenlik ilkesi, Avrupa Konseyi’nce karar mekanizmasının ulusal düzeyden çok, yerel düzeyde olması şeklinde tanımlanmaktadır. (Çörtoğlu, 2009: 29-46) Ancak, bu durumun uygulamada var olmaması söz konusudur. Kent konseyleri için benzer hukuki düzenlemelerin eksikliği ve çağın gereksinimlerinin gerisinde oluşu da göz önüne alındığında, kent konseylerinde köklü değişiklikler yapılması, katılımcı ve demokratik bir yerel yönetim anlayışını beraberinde getirmesi beklenmektedir.

2. KENT KONSEYLERİ

Ülkemizde kent konseyleri 5393 sayılı kanun kapsamında çıkarılan Kent Konseyleri Yönetmeliği ile kurulmuştur. 2005 yılında yürürlüğe giren bu kanun, yerel yönetimlerde yeni düzenlemelere yol açmış ve Avrupa Yerel Özerklik Şartının öngördüğu yeni tanımlamalar içermektedir. Yerel yönetimlerde yönetim anlayışının değişmesi ve yerel yönetimlere ilginin artması bu kanunun hazırlanmasına zemin hazırlamıştır. Büyükşehir belediyelerinin ve ilçe belediyelerinin politik nedenlerle yaşadığı çatışmaların önünü almak ve merkezi yönetimin yerel yönetimlere müdahalesini sonlandırmak amacıyla bazı yasal düzenlemeler yapılması ve yetki karmaşasını sona erdirmek için yerel yönetim birimlerinin sınırlarının, görev ve yetkilerinin net olarak çizildiği yeni bir kanun ihtiyacı doğmuştur.

Merkezi yönetimin müdahalelerini tam olarak ortadan kaldırmamış ve yerel özerkliği sağlamamış olsa da 5393 sayılı belediye kanununun demokratik yerel yönetimlere sağladığı katkılar göz ardı edilmemelidir. Avrupa Yerel Özerklik Şartı'nda da yer alan "yerindenlik" ilkesi ilk kez bu kanunla uygulanmıştır. 5393 sayılı kanunun 14.maddesinde "*Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur*" ibaresi ile yerindelik ilkesi yasal bir düzenleme halini almıştır. Aynı kanunda belediye idaresinin niteliksel tanımlanmasında, belediyenin idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi olduğu vurgulanmıştır. (Keleş, 2005: 17)

Katılımcı demokrasiye de olumlu katkılar sağlayan yeni kanun, hemşerilik kavramını yeniden tanımlamıştır. Kentliliği sadece, kentte ikamete indirgemeyerek, kentteki üniversiteleri, meslek kuruluşlarını, sendikaları, sivil toplum örgütlerini ve alanında uzman kişileri de kentin bir parçası olarak görmüş ve kent yönetiminde söz sahibi olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda Türk olma zorunluluğu da kaldırılmış, kentte konut ve toprak sahibi olan yabancı ülke vatandaşları da hemşeri olarak kabul edilerek yerel haklardan faydalanabilmesi sağlanmıştır. Şeffaflık ilkesinin yasal hale gelmesi de 5393 sayılı kanunun önemli kazanımlarındandır. Belediyenin kesinleşen meclis kararları, faaliyet, denetim ve komisyon raporlarının halkla paylaşılması zorunlu hale getirilmiştir. Gönüllü yurttaşların belediye hizmetlerine katılımının sağlanması ve kanunun 23.maddesiyle mülki amirin bazı belediye kararlarını onaylamasının sona erdirilerek, merkez yönetimin temsilcisinin hâkimiyetinin ortadan kaldırılması 5393 sayılı kanunla elde edilmiştir. Demokratik yerel yönetimlerin başlıca unsurlarından olan Kent Konseyleri, 5393 sayılı kanunun 76.maddesinde yerel yönetimlere halk katılımını ve denetimini sağlayan, kentteki herkesin görüşlerini açıklayacağı, kararlarının ilk meclis toplantılarında değerlendirileceği yerel platform olarak yer almıştır. (Ergün, 2008: 26)

Kent konseylerinin dayanak noktası olan Avrupa Yerel Özerklik Şartı, Avrupa Konseyi bünyesinde 15 Ekim 1985 tarihinde imzaya açılan ve Türkiye tarafından da 21 Kasım 1988'de imzalanan belgedir. Giderek artan görev ve sorumlulukların karşılanması için yerel yönetimlere esneklik tanınması, yerel yönetimlere görevlerini en iyi şekilde gerçekleştirecek yönetim yapısını sağlanması ve yerel yönetimleri merkez müdahalesinden

korunmasını amaçlamaktadır.(Toksöz ve diğeri, 2007: 27) Aynı zamanda merkezin yetkilerini yerel yönetimlerle paylaşarak, yükünün hafifletilmesi başlıca hedeflerdendir. Gerek üye ülkeler gerekse aday ülkelerde yerel yönetimlerin yetkilerinin arttırıldığı, demokratik bir Avrupa oluşturma amacıyla, yerel yönetimlerde yeni organlar ve çalışma guruplarının doğmasını beraberinde getirmiştir.

Yerel yönetimlerin yetkilerinin arttırılması ve kamu hizmetlerinin ifasında karar mekanizmalarının mahalli idareler haline gelmesi, yerindenlik kavramı çerçevesinde değerlendirilmelidir. Yerindenlik ilkesinin kavram olarak kullanılması ve yaygınlaşarak yerellik ilkesinin yerini alması da Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile olmuştur. Şartın 4. maddesinin 3. fıkrasında “kamusal sorumluluklar -genellikle ve tercihen- vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından kullanılır” denilerek yerinden yönetim ve yerindenlik ilkesi tarif edilmektedir. (Yaman ve Küçükşen, 2018: 70)

Kent konseyleri de bu ilkeler çerçevesinde oluşturulan bir organdır. Kentin sorunlarının tespiti, çözüm önerilerinin oluşturulduğu, kentin gelişiminin hedeflendiği sivil toplumun ortak aklıyla, tavsiye niteliğinde kararların alındığı, belediye bünyesinde çalışmalarını yürüten sivil bir platformdur. Aldığı kararlar takip eden ilk belediye meclis toplantısında meclis üyelerine okunmakla birlikte, tavsiye niteliğinde kararlar olup, herhangi bir hukuksal bağlayıcılığı yoktur. Türkiye her ne kadar 1988 yılında Avrupa Yerel Özerklik Şartı'nı tamasa da kent konseylerinin kuruluşu için 2000'li yılları beklemek zorunda kalacaktır. Kent Konseylerini çalışma esasları ve yasal sınırları 5393 sayılı kanun kapsamında çıkarılan yönetmelikle belirlenmiştir. (İnaç ve Ünal,2007: 67-99)

Avrupa'nın demokratik ve katılımcı bir yerel yönetim modeli oluşturma çalışmaları ve üyelik sürecindeki Türkiye'de kent konseylerinin kurulması, kent yönetiminde siyasi idarecilerin dışında sivil unsurların da yönetime kısmen de olsa katılımı açısından önem arz etmektedir. Türkiye bu belgeye imza atmakla birlikte bazı maddelere çekince koymuştur.

Söz konusu maddelere çekince konulmasının en önemli nedenlerinden biri Türkiye'nin merkeziyetçi devlet geleneği olarak gösterilebilmektedir. Türkiye'nin bu yapısı ve kamu kurumlarının bu yapı çerçevesinde teşkilatlandırılması nedeniyle yerel yönetimlerin yetkilerinin arttırılması kısa sürede kabullenilecek bir tutum değildir. En basit kamu işlemlerinin dahi merkezden yapılma alışkanlığı, kamu hizmetlerini aksamasına yol açması, yurttaşlarca da kabul gören bir durum haline gelmiştir. Avrupa'da örneklerine rastladığımız, asayiş, vergi toplama, tüzük ve yönetmelik çıkarma gibi geleneksel kamu hizmetlerinde yerel yönetimlerin de söz sahibi olduğu ve halk meclisleri gibi sivil unsurların kararlarının bağlayıcı olduğu uygulamaların Türkiye yerel idaresinde kısa zamanda yaşanabileceğini öngörülememektedir.

Türkiye'nin anlaşmanın bazı maddelerine çekince koymasının bir diğeri nedeni de ülkenin güneydoğusunda yaşanan terör sorunu ve bölgeden gelen özerklik talebi sonucu ülkenin üniter devlet yapısının zedeleneceği ve toprak bütünlüğünün bozulacağı kaygısıdır. Yerel yönetimlerin iç örgütlenmelerinde serbest

bırakılması, kamu kaynaklarının kullanımında yerel yönetimlerin yetkilerinin artırılması vb. düzenlemeler sonucunda bölgede devlet otoritesinin zayıflayacağı düşüncesi doğmaktadır. Türkiye’de demokratik, katılımcı ve merkezin hegemonyasından azade olmuş bir yerel yönetim sistemi mümkündür. Ancak, merkeziyetçi bir yerel yönetim yapısıyla, eski Anadolu uygarlıklarında görülen, 21.yy. Türkiye’inde emsallerinin rağbet gördüğü beylik, cemaat ve vakıf uygulamalarıyla çağdaş bir yönetim yapısı oluşturulması beklenmemektedir.(Yazıcıoğlu, 1998: 98)

3. KENT KONSEYLERİNİN YAPISAL SORUNLARI

Kent konseyleri, belediyelerin çalışma guruplarından biri olarak yasal bir düzenlemeyle güvence altında olsa da aldığı kararların tavsiye kararı niteliğinde oluşu ve yöneticilerin siyasi otoritelere dolaylı olarak belirlendiği göz önüne alındığında, halk meclisi kimliğinden oldukça uzaktadır. Sözü edilen yasal düzenleme, kent konseyi yönetmeliği adı altında yürürlüktedir. Ancak yönetmelikte yer alan maddelerin belediyeler tarafından uygulanmaması halinde herhangi bir yaptırım da söz konusu değildir. Bu şartlar altında kent konseylerinde işlevsellik sorunu baş göstermektedir ve kent yönetimindeki rolü tartışmaya açıktır. Belediyenin siyasi karar vericilerinin etkisinde olan bir yapıdan kentin ortak sorunlarına kentli bakış açısıyla çözüm getirmesi bugünün yerel yönetimlerinde göze çarpmamaktadır. Kent konseylerinin siyasi aktörlerce uluslararası anlaşmaların dayatması olarak görülmesi ve yerine getirilmesi gereken yasal bir prosedür olarak değerlendirilmesi ve yerel iktidarın halkla paylaşılmasının siyasi gücünü zayıflatacağı düşüncesiyle hareket edilmesi, kent konseylerinin başlıca sorunlarından biridir. Kent konseyinin aldığı kararların ilk meclis toplantısında okunması ise konsey kararlarının sadece öneri niteliğinde kalmasına ve kent yönetiminde tek unsurun belediye meclisleri ve diğer siyasi aktörler olarak kalmasına neden olmaktadır. (Güler ve Önder, 2016: 82)

Kent konseylerinin kamu kurumlarıyla doğrudan ve dolaylı olarak herhangi bir ilişkisinin olmaması ve merkezden ve yerel makamlardan kaynak aktarımı olmaması, konsey yönetiminin ve genel kurulun meşruluğu konusunu tartışmaya açmaktadır. Belediye bütçesinden ayrılan kısıtlı kaynağın nasıl ve ne şekilde kullanılacağı konusunda kent konseyinin yetkilerinin oldukça dar olması da konseyin eylemselliğini ve etkinliğini oldukça zayıflatmaktadır. (Kestellioğlu, 2017: 128)

Birleşmiş Milletler’in Rio Yeryüzü Zirvesi’nde (1992) kabul ettiği ve üye ülkelerin taahhütleriyle güvence altına alınan, saydam, hesap verebilen, katılımcı, yerindelik ve etkinlik gibi kriterlere dayanan, çok aktörlü ve toplumsal ortaklıklara dayalı yönetim anlayışı ülkemiz yerel yönetimlerinde karşılık bulamamaktadır. Bu bağlamda, kent konseylerinin, kent yönetimlerine dahil olma çabaları sonuçsuz kalmaktadır. (Yıldırım ve Öner, 2003: 15-41)

Kent konseyleri üyeleri ve idarecileri, mahalli müşterek ihtiyaçların karşılanması, kalkınma öncelikleri ve kamu kaynaklarının kullanımı noktasında öncelikle kentte yaşayan bir birey olarak hareket eder. Kentli bakış

açısıyla sivil toplum mekanizmasının içinde yer alır ve kent konseylerini bunun için bir araç olarak görmektedir. Belediye meclisleri ise siyasi aktörler için, yerel iktidarın ele geçirildiği bir araçtır. Yerel kaynakların kullanımı ve kamu hizmetlerinin ifasında seçmeni memnun etme ve siyasi makamını koruma kaygısıyla hareket eder. Dolayısıyla kentte yaşayanlar, belediye meclisleri ve belediye başkanınca alınan oyun korunması gereken seçmenler, kent konseyi üyelerince ise birlikte yaşadıkları ve refah düzeyi artırılması gereken kentteki hemşerisidir. Bu nedenle siyasi ve sivil yöneticilerin kentin öncelikleri konusunda yaşadığı çatışma söz konusudur. Bu çatışmadan ise anayasal güvence altındaki hukuki konumu göz önünde bulundurulduğunda siyasi yöneticiler istedikleri sonucu alabilmektedir. Kent konseylerinde belediye meclis üyeleri, il genel meclis üyeleri, parti temsilcileri, bölge milletvekilleri, gibi siyasi kimliklerin varlıkları ve kent konseyi yönetmeliği kapsamında karar mekanizmalarında aktif rol oynamaları da kent konseylerinin yerel halk meclisi kimliğine zarar vermektedir. Yerel demokrasinin bir aracı olarak düşünülen ve katılımı özendirilmesi beklenen kent konseyleri; belediye başkanının kişisel karar ve uygulamalarında konseyleri kullanması, çeşitli baskı ve çıkar gruplarının etkileri, örgütsüzlük, ilgisizlik ve bilgisizlik gibi nedenlerle devamlılığı sağlayamamıştır. Halkın kent konseylerine katılım göstermemesi ve yerel yönetimlerin de halkın isteklerine kulak vermekten çok onları sadece yönetmeye çabalaması, kent konseylerine yönelik tepeden inme bir reform algısına neden olmaktadır. Ayrıca, danışma niteliğine sahip kent konseylerindeki kararlarının bağlayıcılığı söz konusu değildir. Kent konseyindeki kararların bağlayıcılığı sadece belediye meclisinin değerlendirmesi olarak belirlenmektedir. Konsey kararlarının kamuoyuna duyurulması da gerekmektedir. Bu sayede halk, kenti ile ilgili projeler hakkında bilgi sahibi olurken kent konseyinin aracılık etmesi ile karşılıklı müzakere edilmesi ve nihayetinde katılım süreci başlayabilmektedir. Ancak Türkiye’de kent konseylerinde yürütülen faaliyetler hakkında iletişim araçları kullanılarak bilgilendirme yapılması bir tarafa ülke genelinde halkın konseylerin varlığından haberdar olduklarını dahi söylemek mümkün değildir. Katılım ve ilgi düzeyinin yetersiz olduğu Türkiye’deki kent konseylerinde özellikle kadınlar, gençler ve engelliler gibi toplumsal yaşamda ihmal edilen grupların bu mekanizmalar içine çekilmesi gerekliliği ise önemli bir noktadır. (Bozkurt, 2014: 232)

Kent konseyi yönetmeliği uyarınca konseyin yönerge çıkarma, genel kurulu toplama, aldığı kararların uygulanmasında belediye başkanının vesayetine tabi olması, konseylerin kurulma nedeni olan demokratik ve katılımcı bir yerel yönetim oluşturma gayesiyle ters düşmektedir. Mevcut yönetmelik konseyin seçilmiş ve doğal üyelerinin belirlenmesi noktasında da oldukça yetersizdir. Bu nedenle kentteki hâkim siyasi parti ilk genel kurulda belediye başkanı çağrısıyla yürütme organlarının belirleyebilmekte ve kent konseyi organları kentte iktidar olan siyasi partinin hamiliğinde çalışmalarını yürüttüğü uygulamalar söz konusudur. Belediyenin kent konseyine aktarmış olduğu kısıtlı bütçe yine belediyenin siyasi yöneticilerinin kullanımına açık hale gelebilmektedir. (Tan ve Kara, 2015: 86)

Kent konseyleri yönetmeliğinin sivil toplum kuruluşları, meslek odaları, sendikalar, işveren temsilcileri, öğrenci temsilcileri ve siyasi partilerin de görüşleri alınarak, yeniden düzenlenmesiyle, konseyin katılımcılık noktasındaki eksiklikleri giderilebilir. Kent konseyleri, sadece Avrupa Birliği üyelik sürecinin yerine getirilmesi gereken şartlarından biri olarak değerlendirilmemelidir. Türkiye idari teşkilatlanmasının zayıf kalan yerel yönetimler ayağını güçlendirecek, demokratik bir kazanım gözüyle bakılmalıdır.

Kent konseyleri, görev ve yetkileri kanunla belirlenen, kararlarının hukuki bağlayıcılığı olan, meşruluğu tartışılmayan ve katılımcı demokrasiyi sağlayan bir meclis halini alması ile Avrupa'nın öngördüğü bir yerel yönetim modeli oluşturulabilir. Bu yöntemle kent konseylerinde yapılacak köklü bir değişiklikleri beraberinde getirebileceği gibi ülke demokrasimize katkı sağlayacak bir yapılanmanın önünü açabilecektir.

4. KENTSEL KATILIM İÇİN ÖRNEK BİR UYGULAMA: FATSA MODELİ

Fatsa modeli, günümüzde öngörülen kentli bireylerden oluşan yerel meclislerin ilk uygulamalarından biridir. Bu model incelenmeden önce, modelin hangi şartlarda uygulamaya geçtiği göz önünde bulundurulmalıdır. Modelin teorisyeni ve uygulayıcısı Fikri Sönmez, bilinen adıyla Terzi Fikri göreve başladığında en önemli eksik, belediye meclisinin siyasi kimliklerden oluşmasıydı. Söz konusu meclisle hareket etmenin sağlıklı sonuç doğurmayacağı düşüncesindeki bağımsız belediye başkanı, ilk olarak Halkla İlişkiler Birimi oluşturarak, Fatsa halkının öncelikli sorunlarını tespit etmeye çalışmıştır. Bu çalışma ile öncelikle çözüme kavuşturulması gereken sorunun yol ve su sorunu olduğunu tespit eden belediye, Fatsa'da “Çamura Son” kampanyasını başlatmıştır. Ekipman yetersizliğini çevre belediyelerden kısa süreli araç temin ederek çözen Fikri Sönmez, personel sorununu çözmek için halktan yardım almıştır. Halk, kampanyaya yoğun bir katılım göstermiş, yaklaşık 8000 Fatsalı yolların çamurdan temizlenmesi için çalışmışlardır. Dönemin nüfusunun 19.500 olduğu göz önünde bulundurulursa bu rakam oldukça önemlidir. Fikri Sönmez'in elinde kürekle çalışmalara dâhil olması Fatsa halkıyla bütünleşmesini sağlamıştır. Fatsa'nın sadece merkezi değil, tüm sokakları çamurdan temizlenerek, kent yeni bir çehreye bürünmüştür. Çamura Son kampanyası ise Fatsa'nın değişen yüzünün sadece başlangıcı olmuştur. Bu hizmeti yeni kanalizasyon sisteminin kurulması, merkez caddelerde yolların genişletilmesi vb. hizmetler izlemiştir.(Kişisel Görüşme)

Fikri Sönmez'in ve geliştirdiği kent yönetim modelinin birçok bilimsel çalışmada yer almasını sağlayan en önemli uygulamalarından biri de halk komiteleridir. Fatsa'nın sosyal, siyasal ve kültürel dokusunu göz önüne alarak 11 bölgeye ayıran Fatsa belediye yönetimi halk komitelerini kurmuştur. Bu komiteler sorunların yerinde tespitini sağlayarak, belediye bütçesinin nasıl ve ne şekilde harcanacağını da belirten önemli mekanizmalarından biri olmuştur. Komite üyeleri belediye hizmetlerinin yerine getirilmesini sağlamanın dışında, kentte yaşanan şiddet olaylarına karşı silahla nöbet tutulması, karaborsacı ve tefecilerle mücadele edilmesi gibi asayiş olaylarının

da çözüm merkezi halini almıştır. Ülkücü hareket dışında tüm siyasi kimliklerin temsil edildiği halk komiteleri, 80 öncesi Türkiye’inde alışılmışın dışında bir portre çizmekteydi. (Sönmez, 2017: 85-89)

Fikri Sönmez tarafından uygulanan kent yönetim modelinde gelir arttırıcı çalışmalarda da bulunulmuştur. Mali idare anlamında da yetkili olan halk meclislerinde alınan kararlar doğrultusunda belediye idarecilerince belediyeye ait araçların kullanılması gibi harcamalara son verilmiştir. Aynı zamanda liman, canlı hayvan, şerefiye vb. gelirleri arttırılmış ve bu kaynakların kamu yararına kullanılması yoluna gidilmiştir. Halkın sürecin her aşamasında etkin bir biçimde yer alması, belediyeye yaptığı ödemelerin kendine hizmet olarak döndüğünü görmesi yine halka ait olan belediye bütçesine halkın sahip çıkması ve kısıtlı belediye gelirlerinin artması için halkın mücadele vermesi gerektiği bilincini de oluşturmuştur. (Kılavuz ve Cihan, 2017: 128)

Bütçe ve yerel hizmetler dışında kentin müşterek ihtiyaçlarının belirlendiği ve çözüm önerilerinin hayata geçirildiği halk komiteleri önemli kararlara imza atmıştır. Ülkede yaşanan akaryakıt sorununa çare arayan Fatsa halk komiteleri, bu soruna sıra dışı bir yöntemle çözüm üretmiştir. Kente gelen benzini araç sahiplerine eşit olarak dağıtmış ve Fatsa halkının piyasasının altında rakamlarla benzin almasını sağlamıştır. Kentte yakacak olarak kullanılan fındık kabukları, FİSKOBİRLİK’ten alınarak, hane sayısı tespiti yapılmış ve tüm hanelere eşit oranda ulaştırılmıştır. (Kişisel Görüşme)

Fikri Sönmez kent konseylerinin amaçladığı, kentli bireylerden oluşan ve hemşerilik hukuku ile bir araya gelen yerel meclislerin gerçek anlamda ilk uygulayıcısıdır. Dolayısıyla, kent konseylerin öngördüğü meclislerin ülkemizde doğru bir planlama ile oluşturulabileceğini göstermiştir. Siyasallıktan uzak, sadece kent yönetimi ile ilgili fikirlerin tartışıldığı ve çözüm önerilerinin ortaya atıldığı yerel toplulukların ilk örneği, Fatsa deneyimidir. Kent konseyleri ile bağı bu şekilde değerlendirilmelidir. Üye sayısı 3 ile 7 arasında değişen ve mahalle halkının doğrudan temsilcilerini belirlediği halk komiteleri, Türkiye siyasi tarihinde yerel yönetimler alanında gerçekleştirilmiş en önemli atılımdır. Daha önce benzer çalışmalar yapılmışsa da proje aşamasında kalmış ve hayata geçirilememiştir. Parti programına 1976’da yerel yönetimler bakanlığı kurulmasını ekleyen ve demokratik bir yerel yönetimler oluşturma çabası içindeki CHP’nin girişimleri buna örnek olarak gösterilebilir. (Demirbilek, 2011; 99-168) Günümüz kent konseyleri ve bu konseyler çerçevesinde meydana gelen sivil mahalli yapılanmalar, Terzi Fikri’nin halk komiteleriyle demokratiklik ve işlevsellik noktasında zayıf kalmıştır.

Fatsa modelinin en önemli özelliklerinden biri, halk komitelerinde her siyasi eğilimden bireylerin yer almasıdır. Dönemin şiddet olaylarına kadar varan siyasi atmosferine rağmen, 1979 Fatsa’sında farklı siyasi kimliklerin bir araya gelerek, kent sorunları hakkında fikir üretmeleri ve çözüm önerilerini birlikte hayata geçiriyor oluşları, önem arz etmektedir.

5. KENT KONSEYİ YENİ MODEL ÖNERİSİ

Yukarıda değinilen tüm gelişmeler değerlendirildiğinde, yeni bir kent konseyi modeli oluşturulması ihtiyacını beraberinde getirmiştir. Kent konseylerinin bazı organlarının seçimle belirlendiği bir modelle, konsey kuruluş amaçlarına uygun hale getirilebilir.

Yasama organının etkin ve verimli bir şekilde çalışmasını sağlayan ve kuruluş amaçlarının büyük oranda gerçekleştirildiği çift meclisli yönetim sisteminin yerel yönetimlerde uygulanması mümkündür. Feodal ilişkilerle yerel siyasetin içinde yer alan ve seçmenlerin taleplerinden çok parti politikaları çerçevesinde hareket eden, halkı temsil noktasında oldukça yetersiz olan siyasilerden oluşan belediye meclislerinin yanında toplumun her kesiminin temsil edildiği bir yapı olan kent konseyleri de yerel parlamentolardan biri halini almalıdır. Söz konusu feodal ilişkilerin kaynağı, belediye meclislerinin seçim kazanma kaygısıyla oluşturulmasıdır. Kent içindeki hakim sınıfların egemen olduğu belediye meclisleri oluşturulurken özellikle nüfusu fazla olan kentlerde, kent nüfusunda çoğunluğu oluşturan sınıfa öncelik verilmesi söz konusudur. Dolayısıyla öncelikli tercih, kent yönetimine katkı sağlayabilecek bireylerden çok, kökeni, memleket, mezhep gibi dogmatik özelliklerinin kent nüfusundaki payı yüksek olan bireyler tercih edilmektedir. Meclislerin yanında halkın oyuyla seçilen kent konseyleri de işlerlik kazanarak meclisi denetleyen ve merkez yönetimde örneğini gördüğümüz senatolar gibi akademik ve toplumsal çalışmalar yapan bir organın daha belediye yönetimine dahil edilmesi kentle ilgili kararların farklı bakış açılarıyla alınmasının önünü açacaktır.

Katılımcı Kent Konseyi olarak adlandırılan modelle birlikte, konseylerin belediyenin meclis ve encümenler gibi yasal bir organ halini aldığı bir yapılanmaya gidilmesi amaçlanmaktadır. Söz konusu modelin hayata geçirilmesiyle, mevcut kent konseyi yönetmeliğinin, kararların bağlayıcılığı, bağımsız bütçe gibi hukuki eksikliklerinin de tamamlanması beklenmektedir.

Ancak önerilen model İstanbul gibi metropollerde, aynı şekilde uygulanamaz. İstanbul gibi büyük şehirlerin, kendilerine özel bir yerel yönetim modeli olmalıdır. Mevcut büyükşehir yasasından farklı olarak, İstanbul Büyükşehir Yönetim Kanunu çıkarılmalıdır. 750000 nüfuslu bir büyükşehirle, 15000000'u aşan nüfuslu İstanbul aynı anlayışla yönetilemez. Dolayısıyla kent konseyleri de İstanbul'a özel bir kanun çerçevesine oluşturulmalıdır. Ancak, İstanbul'a özel bir kanun değişikliği başlıca bir bilimsel araştırma konusudur.

5.1. Önerilen Modelin Amacı

27 Mayıs 1960 darbesi demokratik ve katılımcı bir anayasa sunmakla birlikte, darbe sonrası merkez yönetiminde de ciddi reformlara gitmiştir. Batı demokrasilerinde de örneklerini gördüğümüz çift meclisli sistem uygulanmaya başlanmış, 1961 yılı itibarıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi ile birlikte Cumhuriyet Senatosu kurulmuştur. Bu senato 12 Eylül 1980 askeri darbesine kadar varlığını sürdürmüş ve yasama organının etkinliğini arttırmıştır. Seçilmiş senatörler, kontenjan senatörleri ve daimî senatörler vasıtasıyla senato, meclis ile bir denge mekanizması oluşturmuştur. Parti politikaları hâkim güç olmaktan çıkarılmış ve yasama sürecine toplumun tüm

kesimleri dahil edilmesi amaçlanmıştır. (Özgişi, 2012: 57) Bu pratikten yola çıkarak, yerel yönetimler de birbirini tamamlayan iki meclisli bir yapıyla yönetilebilmelidir.

Bu iki meclisten biri halini alması öngörülen kent konseyleri, görev ve yetkileri kanunla belirlenen, kararlarının hukuki bağlayıcılığı olan, meşruluğu tartışılmayan ve katılımcı demokrasiyi sağlayan bir meclis halini almalıdır. Böylece Avrupa'nın öngördüğü bir yerel yönetim modeli için somut bir adım atılabilir ve yapılacak köklü bir değişlikle, ülke demokrasimize katkı sağlayacak bir yapılanmanın önü açılır.

5.2. Kent Konseyi ve Organları

Kent konseyi, konsey yürütme kurulu, denetim kurulu, mahalle komiteleri, çalışma esasları ve görevleri konsey yürütme kurulu tarafından belirlenecek alt komisyonlardan oluşur. Kent konseyinin görevleri, belediye meclisinin etkin ve verimli çalışmasının sağlayacak proje ve planlar oluşturmak, kentin müşterek ihtiyacını karşılayacak, kent yararına plan ve projeler üretmektir. Belediye bütçesinin 1/5'i oranında ayrılan bütçeyi kullanan kent konseyleri, belediye meclislerinin danışma organı niteliğindeki halk meclisleridir.

5.3. Kent Konseyi Yürütme Kurulu

Kent konseyi yürütme kurulu, seçilmiş üyeler, doğal üyeler ve özel üyelerden oluşur. Mahalli seçimleri takip eden yıl içerisinde Yüksek Seçim Kurulu'nun belirlediği tarihte konsey yürütme kurulu seçimleri yapılır. Seçimlerin kamu YSK tarafından yaptırılmasındaki en önemli amaç, Fatsa deneyiminde görülen mikro ölçekli yapılanmaların yasallık sorununun ortadan kaldırılmasıdır. Konsey ve mahalli meclislerin yasal hale getirilmesiyle, sözü edilen yapılar hukuki güvence altına alınacak ve bu yapıların siyasi gerekçelerle fesh edilmesi sona erdirilecektir.

Yüksek seçim kurulu, bu seçimleri ekonomik kriz, olağanüstü hâl vb. durumlarda en fazla altı ay süreyle erteleyebilir. Konsey yürütme kurulu sayısı, belediye meclis üye sayısının yarısı oranında asil üye ve asil üye sayısının yarısı oranında yedek üye ile beş yıl süreyle seçilir. Seçim bölgesine son altı ay içerisinde kaydını yaptırmış olan seçmenler kent konseyi seçimlerinde oy kullanamaz. Bu kural, yurttaşın seçim hakkının ihlaline yol açsa da mahalli seçimlerden istediği sonucu alamayan siyasi partilerin, konsey seçimlerini etkilemesinin önüne geçmek amacını taşımaktadır. Konsey yürütme kurulu seçimlerine katılmayan seçmenler, mahalle komite seçimlerinde de oy kullanmaz. Seçmen sayısı, konsey üye sayısına bölünerek her bir konsey yürütme kurulu adayının alması gereken oy hesaplanır. Konseye liste olarak aday olunabileceği gibi, (Örnek: 1 numaralı liste, 2 numaralı liste) bireysel olarak da aday olunabilir. Konseyin 1/3'ü kadın üyeler, 1/10'u 25 yaşın altındaki genç üyelerden oluşma şartı taşımaktadır. Ancak bu kotadan yararlanan üyelerin alınması gereken oyun en aza yarısını alması gerekir. Kadın ve genç kotasının her ikisinden de yararlanan aday iki kotada birlikte değerlendirilir. Konseyin seçilmiş üyelerinin herhangi bir kamu görevi olmaması ve herhangi bir siyasi partide görev almıyor

olması gerekmektedir. Oyların eşit olması durumunda adaylar arasında seçim kurulu başkanı tarafından kura çekilir.

Konseyin doğal üyeleri ise, mahalle muhtarları, kentte bulunan sendika, meslek odası, üye sayısı kent nüfusunun 1/40'ı ve daha fazla olan sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri, kentte bulunan üniversite veya üniversitelerin öğrenci temsilcisi ve mahalle komitesi başkanlarıdır. Yürütme kurulu üyeleri için kentte ikamet zorunluluğu bulunurken, doğal üyelere bu şart aranmaz. Burada kentlilik kavramı göz ardı edilmeden, kentli bakış açısıyla, uzmanlık bir araya getirilerek, kentin mahalli müşterek ihtiyaçlarının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Fatsa deneyiminde de görüldüğü gibi, yönetim mekanizmalarında doğrudan yer alan kentli bireyler, söz konusu yapılanmanın birincil unsuru haline getirilecek ve katılımcı kent yönetim modelinin uygulayıcıları kentte yaşayan bireyler olması sağlanacaktır.

Kent konseyi yürütme kuruluna seçilmiş ve doğal üyelerin 3/4' ünün yazılı önerisiyle, seçilmiş üye sayısının 1 /3 'ünü geçmemek üzere, kentte ikamet şartı göz önünde bulundurularak, özel üyeler dahil edilebilir. Özel üyeler, konseye ve kente fayda sağlayabileceği düşünülen, emekli diplomat, eski ordu mensubu, akademisyen vb. kamu görevlileri olabileceği gibi, eski milletvekili, belediye başkanı, parti yöneticileri gibi siyasi kimlikler de olabilmektedir. Doğal ve özel üyeler, seçilmiş üyelerle aynı yetkiye sahiptir ve bu haklarını bir sonraki seçime kadar sürdürürler.

Seçim sonuçlarının ilgili makamlarca tasdikini takip eden on beş gün içerisinde ilk konsey yürütme kurulu toplantısı yapılır. Toplantı çağrısını ve ilk toplantının başkanlığını en yaşlı üye yapar. İlk toplantıya sadece seçilmiş üyeler katılır ve kendi aralarında konsey yürütme kurulu başkanını seçer. Başkan kapalı oy sistemiyle ve salt çoğunlukla seçilir. İlk toplantıda başkan seçilemez ise; on beş gün içerisinde başkanlık seçimi tekrarlanır. Salt çoğunluk bulunana kadar seçim tekrarlanır. Mazeretsiz olarak takip eden üç toplantıya katılmayan üyenin, yürütme kurulu üyeliği düşer.

Konsey yürütme kurulu toplanması için üye sayısının yarısından bir fazlasının katılımı gerekmektedir. Karar yeter sayısı ise aynı orandadır. Yürütme kurulu toplantısı, ayda bir kez, belediye meclis toplantısıyla aynı gün olmamak şartıyla olağan olarak yapılır. Yürütme kurulu üyelerin 3/4' ünün yazılı önerisiyle olağanüstü toplanır. Toplantılara başkanlık eden, toplantı gününü belirlemekle ve konseyi tüzel kişiliğini temsille görevli konsey başkanı, belediye meclis toplantılarına da kent konseyi adına katılır. Belediye meclis toplantısında söz hakkı var ancak oy hakkı yoktur. Belediye başkanı da konsey toplantılarına katılır, söz hakkı var, ancak oy hakkı yoktur.

Kent konseyi yürütme kurulu, toplantı gün ve tarihini, toplantı gündemini toplantıdan en az 24 saat önce kamuoyuna duyurmak zorundadır. Toplantı gündemi ve kurul üyelerinin konuşmaları kamuoyuna açık yapılır, ancak karar alma süreci kamuoyuna kapalıdır. Toplantıda alınan kararlar da kamuoyuna 24 saat içinde bildirilmelidir.

Konsey yürütme kurulu başkanı, seçilmiş üyelerin arasından yürütme kurulu sekreteri seçer. Sekreter; konsey adına yazışmaları yapmakla, konseye gelen başvuru ve dilekçeleri almakla ve konsey başkanının katılmadığı toplantılarda başkanın yetkilerini kullanmakla görevlidir. Başkan ve sekreterin katılmadığı toplantılarda ise başkanın belirlediği üyelerden biri başkana vekalet eder. Bu üye, seçilmiş üyelerden olabileceği gibi, doğal veya özel üyelerden biri de olabilmektedir. Vekalet sahibi üyenin de katılmaması durumunda, kurul, oturumu yönetecek üyeyi kendi arasında belirler.

Konseyin, seçilmiş, doğal ve özel üyelerinin istifasıyla yedek üyeler, kadın ve genç kotası gözetilerek, sırayla göreve çağrılır. Üyelerin yarıdan fazlasının aynı anda istifası veya yedeklerin çağrılmasıyla üye tam sayısının yarıdan altına düşülmesi durumunda, konsey yönetimi düşer ve 20 gün içerisinde konsey yürütme kurulu olağanüstü seçimi yapılır. Eğer olağan seçimlere bir yıldan az bir süre kalmış ise, doğal üyeler ve belediye başkanının belirleyeceği kentte ikamet eden beş üye ile geçici konsey yürütme kurulu belirlenir. Özel üyelerin üyeliği düşer ve geçici kurul olağan seçime kadar görevine devam eder. Konseyin takip eden üç olağan toplantısı, yeterli katılım sağlanamaması vb. nedenlerle yapılmazsa da olağanüstü seçime gidilir.

Konsey yürütme kurulu, kentin öncelikli ihtiyaçlarını, talep ve sorunlarının saptamak amacıyla, çalışma esasları, amaçları ve görevleri yürütme kurulunca belirlenen ve başkanlığının yürütme kurulu üyelerinden birinin yapacağı alt komisyonlar oluşturabilir. Bu komisyonlar hazırladıkları öneri niteliğindeki raporları yürütme kurulu sekreterine iletir ve komisyon başkanı yürütme kurulu toplantılarında komisyon raporlarını yürütme kuruluna sunar. Komisyon kentte yaşayanlardan, komisyon başkanınca belirlenir ve üye sayısı 10'u geçmemelidir. Komisyon toplantıları tarihi ve hangi sıklıkla yapılacağı komisyon başkanınca belirlenir. Toplantılarda karar ve katılım yeter sayısı aranmaz. Başkan komisyon üyelerini görevden alabileceği gibi, istifa eden komisyon üyelerinin yerine yeni üye belirleme hakkına da sahiptir. Kentlerin sosyal, kültürel, demografik ve ekonomik yapıları göz önünde bulundurularak, gençlik, kadın, sağlık, hukuk ve çevre komisyonu gibi alt komisyonlar kurulabilir. Yürütme kurulu üyesi, birden fazla komisyona başkanlık yapabilir. Komisyon başkanının katılmadığı toplantılara başkanın belirlediği bir üye vekaleten başkanlık edebilir.

Konsey yürütme kurulu üyeleri kamu yöneticisi kimliğine sahiptir Anayasa ve kanunların diğer kamu yöneticilerine sağladığı aynı hak ve sorumluluklara sahiptir. Konsey başkanı, sekreterinin maaşları ve yürütme kurulu üyeleri ve komisyon başkanının huzur hakları, konsey bütçesi göz önünde bulundurularak, yürütme kurulunun ilk toplantısında belirlenir. Konsey üye sayıları, genç ve kadın kotaları, doğal üye olabilecek sivil toplum kuruluşlarının üye sayıları vb. hesaplamalarda tam olarak bölünmeyen sayılar, bir üst sayılar hesaplanarak tespit edilir.

5.4. Kent Konseyi Denetim Kurulu

Kent konseyi denetim kurulu, konsey toplantılarının karar alma sürecini takip eden, yürütme kurulundaki olası aksaklıkları ve usulsüzlükleri saptamak ve bunlarla ilgili rapor hazırlamakla görevli, siyasi parti temsilcilerinden oluşan bir kuruldur. Denetim kurulunun bağlayıcı karar alma ve yaptırım uygulama yetkisi yoktur. Hazırladığı raporu kamuoyuna ve kentin mülki amirine sunmakla görevlidir.

Denetim kurulu, TBMM’de gurubu bulunan ve kentin belediye meclisinde temsil edilen siyasi partilerin, kentteki ilçe teşkilatlarının yönetim kurulunda görevli, yerel yönetimlerden sorumlu ilçe başkan yardımcılarının katılımıyla oluşur. Kurula belediye meclisinde en çok üyeye temsil edilen siyasi parti temsilcisi başkanlık eder. Eğer siyasi partiler aynı oranda temsil ediliyorsa, belediye başkanın üyesi olduğu partinin temsilcisi kurula başkanlık eder. Siyasi partiler eşit oranda temsil ediliyorsa ve belediye başkanı bağımsız bir belediye başkanı ise, kentte son milletvekilliği seçiminde en çok oyu almış olan partinin temsilcisi kurula başkanlık eder. Siyasi partiler belediye meclisinden eşit temsil ediliyor ve son seçimde kentte aynı oy sayısına sahip ve belediye başkanı bağımsız ise, denetim kurulu üyeleri arasından kura yöntemiyle denetim kurulu başkanı seçilir.

Denetim kurullarının, farklı siyasi görüşlerin, farklı bakış açılarıyla kent yönetimi üzerinde yeni fikirlerin doğmasının beraberinde getirmesi amacıyla, önerilen kent konseyinin bir organı halini almıştır. Fatsa halk meclislerinde görülen, farklı fikirlerden doğan zenginliğin, öngörülen modelde de olumlu sonuçlar doğurması beklenmektedir. Böylece, farklı politik görüşler sadece fikir eksenli siyasi tartışmalara girmektedir. Türkiye’de özellikle 1980 öncesi görülen siyasi tartışmaların, şiddet olaylarına dönüştüğü dönemlerin bir kez daha yaşanmasının önüne geçilmesi önerilen modelin başlıca amaçlarındandır.

Denetim kurulu toplantısı kent konseyi yürütme kurulu toplantısını takip eden 10 gün içerisinde yapılmalıdır. Söz konusu süre içinde gerçekleşmeyen toplantılarda alınan kararlar ve hazırlanan raporlar geçerliliğini yitirmektedir.. Siyasi parti temsilcileri kentteki siyasi parti teşkilatının yerel yönetimlerden sorumlu başkan yardımcısıdır. Parti temsilcisinin katılmadığı toplantıya, siyasi partinin başka bir yerel teşkilat yöneticisi katılabilir. Karar ve toplantı yeter sayısı salt çoğunluktur. Takip eden üç toplantıya temsilci göndermeyen parti, denetim kurulunda temsil hakkını kaybeder. Aynı şekilde mazeretsiz olarak, yıl içinde denetim kurulunun üç kez toplanmaması halinde denetim kurulu bir sonraki kent konseyi seçimlerine kadar çalışmalarını durdurur.

TBMM’de gurubu bulunmayan ve belediye meclisinde temsil edilmeyen, ancak son milletvekilliği genel seçimlerine katılmış olan siyasal partiler, kent konseyi denetim kuruluna temsilci gönderebilirler. Bu temsilciler, gözlemci statüsündedir, denetim kurulunda partileri adına söz hakkı var, ancak karar alma sürecinde dahil olma hakkı yoktur.

Kent konseylerinin halk meclisleri kimliğine sahip olması ve siyasi müdahalelerden uzak tutulması dolayısıyla, denetim kurulunun siyasi parti temsilcilerinden oluşması eleştirilebilir. Ancak, siyasi partilerin kentteki parti üyeleri ve seçmenlerini temsil etmesi amacıyla konseye kısmen de olsa dahil edilmesi, siyasi

idarecilerle yerel halkın yakınlaşması noktasında da önem arz etmektedir. Denetim kurulunun yaptırım gücü olmaması ve sadece kararlar üzerine rapor hazırlaması da kent konseylerinin hemşerilik hukuku çerçevesinde bir araya gelen ve kentte sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştiren, sivil halk meclisleri kimliğini korumaktadır.

5.5. Mahalle Komiteleri

Fatsa deneyiminde de görüldüğü gibi, mahalle komiteleri halkın yerel yönetimlerden beklentilerini tespit etmekte oldukça etkili sonuçlar doğurduğu görülmüştür. Kent konseylerinde de mahalle komiteleri temsilcileri aracılığıyla, kent yönetiminin bir parçası haline getirmesi amacını taşımaktadır.

Mahalle komiteleri üyeleri, son yerel seçimde, mahallede kurulan sandık sayısı kadar üyeyle kurulur. Sandıkta yer alan seçmenler, kendi aralarında mahalle komite üyesini seçer. Mahalle komitesi, ayda bir kez olağan, komite üyelerinin yarısından fazlasının mahalle muhtarına yazılı talebiyle olağanüstü toplanır. Toplantı ve karar yeter sayısı, üye sayısının salt çoğunluğudur. Komite ilk toplantısını, mahalle muhtarının başkanlığında yapar. İlk toplantıda komite üyeleri, üyeler arasından, mahalle komite başkanını seçer. Komite başkanı salt çoğunlukla seçilene kadar komiteye mahalle muhtarı başkanlık eder. Komite üyelerinin siyasi partilerde görev almıyor olması gerekmektedir. Fatsa halk komitelerinde uygulamaya geçirilen siyasallıktan uzak halk komitelerinin kentin müşterek ihtiyaçlarının belirlenmesi noktasında günümüz uygulamalarından çok daha etkili sonuçlar doğurmuştur. Mensubu oldukları siyasi parti veya gurubun talep ve beklentilerinden çok, kentte yaşayanların sorunlarına öncelikli çözüm üreten halk komitelerinin, önerilen modelde de aynı işlevsellikle faaliyetlerini yürütmesi beklenmektedir.

Komite başkanı ve mahalle muhtarı, yürütme kurulunun doğal üyesidir ve komitede aynı yetkilere sahiptir. Komite başkanı ve mahalle muhtarı yürütme kurulundaki temsil yetkisini bir başka üyeye devredemez. Ancak, mahalle muhtarı ve komite başkanının katılmadığı mahalle komite toplantısına, komite üyelerinin kendi aralarında seçtiği bir üye başkanlık edebilir. Takip eden üç toplantıya mazeretsiz olarak katılmayan komite üyesinin üyeliği düşer ve sandıkta kayıtlı seçmenler arasında yeni bir komite üyesi seçilir.

Siyasi parti temsilcileri, komite toplantılarında gözlemci statüsünde katılabilirler. Toplantı gündemine dahil olma ve karar alma sürecine katılma hakları yoktur.

Mahalle komite sistemi, 2009 yerel seçimleri sonrası, Bursa-Nilüfer ilçe belediyesinde uygulanmıştır. Önerilen modelle aynı olmamakla birlikte, temsil noktasında benzerlikler göstermektedir. Bu uygulamada Fatsa modelinden yola çıkılarak oluşturulmuş, ancak uygulamada gerek Türkiye'nin siyasi şartları, gerekse demokrasi kültürünün zayıflığının devam ediyor olması nedeniyle, Fatsa modelinden oldukça geri kalmıştır. Ancak, Fatsa modelinin kısmen de uygulanıyor oluşu ve yerel belediyeçilikte uzun zaman sonra ilk kez demokratik bir uygulamada bulunulması açaşından oldukça önem arz etmektedir.

6. SONUÇ

Kent konseylerinin ölkemizde başarıya ulaşmaması yukarıda sözü değinilen etkenler dışında, farklı nedenlere de dayanmaktadır. Birincil nedeni, ölkemizdeki demokrasi kültürünün zayıflığıdır. Gelenekçi ve merkeziyetçi devlet idare düzeni, yurttaşların öлке ve kent yönetiminde söz sahibi olanların kamu kurumları ve siyasi idarecilerin olmasını kabullenmiş olduğu yönetim anlayışı, kent konseylerinin kurulma amacıyla ters düşmektedir. Aynı zamanda kent konseyi yönetmeliğinin eksik kalan unsurları ve hukuksal bağlayıcılıktan yoksun olması, kent konseyinin yönetimde işlerlik kazanmasının önünü tıkamaktadır. Belediye Kanunu'nun 76.maddesinde belde yönetimi olan tüm yerel yönetim birimlerinde kent konseyi kurulmasının yer almasına rağmen, kent konseyi kurmayan belde yönetimlerine merkezi yönetimce herhangi bir yaptırım uygulanmaması da kent konseyiyle ilgili yeni yasal düzenlemelerin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Kent konseyi yönetmeliğinde konseyin idari yapılanmasının hangi unsurlara dayalı olarak gerçekleşeceğinin tam anlamıyla var olmaması ve konseyinin idari ve mali denetimden yoksun olması, kent konseyi uygulamalarında da farklılıklara yol açmaktadır.

Faaliyetini sürdüren kent konseylerinde, konseyler belediye yönetimlerince, yerine getirilmesi gereken yasal bir düzenleme olarak görülmesi, konseyde görevli idarecilerin sembolik olarak varlığını sürdürmesi kent konseyi uygulamasının başarısız olmasının bir başka nedenidir. Birçok kent konseyi kâğıt üzerine var olmakta, konsey genel kurulları yok denecek kadar az kişinin katılımıyla yapılmaktadır. Belediye yönetimindeki başkan yardımcısı, meclis üyesi, müdür gibi idarecilerin başkanlığında kurulan kent konseyleri ise siyasi mekanizmaların gölgesinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Yerel iktidarı elinde bulunan siyasilerin, söz konusu iktidarını farklı yapılarla paylaşmaması ve kent yönetiminin seçilme kaygısıyla oluşturulan ve kentle ilgili karar alırken siyasi ve ferdi kaygılarını göz önünde bulunduran belediye meclisleriyle söz sahibi olması, kent konseyi gibi sivil meclislerin işlerlik kazanması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Öneri niteliğindeki model veya emsallerinin kent konseylerinde hayata geçirilmesi katılımcı ve demokratik bir yerel yönetime katkı sağlanması öngörülmektedir. Aksi durumda kent konseylerinin, kent yönetiminde hiçbir söz hakkı olmayacağı gibi, az sayıdaki kent konseylerinin de zamanla faaliyetlerine son vermesi beklenmektedir. Son dönemde az sayıdaki kent konseylerinin genel kurullarını yapmadıkları gibi, bazı beldelerde çalışmalarını sonlandırmaları söz konusudur.

Koalisyon hükümetlerinin son bulduğu ve tek partili iktidarın hâkim olduğu 2000'ler Türkiye'sinde, kanun değışikliğı, siyasi reform kararları gibi düzenleyici işlemler kısa sürede hayata geçirilmekle birlikte, siyasi mekanizmaların çatışmasından kaynaklı kamu hizmetlerinin aksaması da ortadan kalkmıştır. Bu nedenle kent konseylerinde yukarıda sözü edilen model veya benzeri kısa sürede hayata geçirilebilir.

KAYNAKÇA

- Bozkurt, Y. (2014) “Yerel Demokrasi Aracı Olarak Türkiye’de Kent Konseyleri: Yapı, İşleyiş Ve Sorunlar”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 232.
- Çörtoğlu, F.Z. (2009) “Avrupalılaşıma Sürecinde AB Çevre Politikası ve Yerindenlik İlkesi. Ankara”, Avrupa Çalışmaları Dergisi, 29-46.
- Demirbilek, S. (2011) “İki Darbe Bir Yaşam Terzi Fikri”, İstanbul: Ozan Yayıncılık.
- Ergün, B. (2008) “Mahalli İdareler Ve Yerinden Yönetim Bilim Dalı Belediyelerde Yönetime Katılım Ve Zeytinburnu Belediyesi Kent Konseyi Uygulaması”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güler, E. & Önder, Ö. (2016) “Türkiye’de Yerel Demokrasi Açısından Kent Konseyleri Üzerine Bir Araştırma: Kütahya Kent Konseyi Örneği”, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 82.
- İnaç, H. & Ünal, F. (2007) “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Ve Türkiye’de Belediyeler”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 68-89.
- Keleş, R. (2005) “Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Karşısında Avrupa ve Türkiye”, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 3-19.
- Keleş, R. (2000) “Yerinden Yönetim ve Siyaset”, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Kestellioğlu, G. (2017) “Yerel Demokrasi ve Kent Konseyleri: Kahramanmaraş Örneği”, Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 128.
- Kılavuz, F. & Cihan, Y. (2017) “Yerel Yönetimler Maliyesi Çerçevesinde Toplumcu Belediyecilik: Fatsa ve Ovacık Örneği”, Toplum ve Demokrasi Dergisi, 122-138.
- Özgişi, T. (2012) “Türkiye Parlamento Tarihinde Cumhuriyet Senatosu”, Ankara: TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları.
- Sönmez, F. (2017) “Devrimci Fatsa Manifestosu Fikri Sönmez”, İstanbul: Redaksiyon Kitap.
- Tan, K. & Kara, H. (2015) “Kent Konseylerinin Sorunları Üzerine Bir İnceleme”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 86.

Toksöz, F., Özgür, A. E., Uluçay, Ö., Koç, L., Atar, G., & Akalın, N. (2009) “Yerel Yönetim Sistemleri”, TESEV Yayınlar, 27.

Yaman, M. & Küçükşen, M. (2018) “Yerel Demokrasinin Gelişimi Sürecinde Kent Konseylerinin Rolü Ve İşlevselliği”, İşletme Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 70.

Yazıcıoğlu, R. (1998) “Bu Sistem Değişmeli”, İstanbul: Birey Yayıncılık.

Yıldırım, U.& Öner, Ş. (2003) “Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımının Türkiye'ye Yansımaları”, Çağdaş Yerel Yönetimler, 15-41.